

Београд, 14. мај 2025

Број 3/25

Судство у Србији 2002/2022 - Оптерећеност и материјални положај судија

Друштво судија је анализирано податке у погледу обезбеђивања материјалних гаранција независности судства и решавања проблема прекомерне и неједнаке оптерећености судија.

У погледу дугорочно повећане оптерећености, Друштво судија је направило пресек за двадесетогодишњи период **2002/2022** током кога је:

1. Смањен број судија за 17%.

- Иако је број судија наизглед исти: 2.425 у 2002. години, а 2.503 у 2022 (без 495 судија прекршајних судова који 2002. нису били део судског система), већ су то постали тек 2010, тај однос је следећи: **број судија 2002: 2.425, а 2022: 2.008.**
- Осим тога, постоји и тренд смањења броја судија, јер их је на 100.000 становника било: 40,4 у 2012, а 37 у 2018, при чему је смањење је утолико веће кад се зна да се и број становника смањује - са 7.407.000 у 2002, на 6.963.764 у 2018. и 6.664.000 у 2022. години,
- Непрестано недостаје око 15% (око 500) судија у односу на систематизовани број.

2. Повећан број предмета за 23%, јер их је 2002. било: **1.551.789**, а 2022: **2.015.656** (при чему у број предмета из 2022. године нису урачунати прекршајни предмети, да би се омогућило поређење).

3. Оптерећеност судија порасла за 57%, јер је просечан број предмета по судији 2002 био: 640, а 2022: 1004.¹

4. Настала велика неравномерна оптерећеност судова по Србији, нарочито у грађанској материји. То илуструју подаци о броју нерешених предмета с краја 2022:

- **Основни судови** (66 основних судова укупно):
 - Оптерећење грађанских судија у 66 основних судова у Србији:
 - 258.769 предмета које решава 681 парнични судија,
 - **380 предмета по судији,**
 - Оптерећење грађанских судија у три основна Бг суда:
 - 110.435 нерешених предмета у три суда (I суд - 47.369, II суд - 6.810 и III суд - 56.256),
 - које решава 109 судија (67 судија у I, 18 у II и 24 у III суду),
 - **1.013 предмета по судији.**

¹ Не треба губити из вида и да судије сада решавају теже предмете јер су од 2002 до 2022 из судске надлежности измештени лакши предмети (земљишни, привредни регистри, као и знатан део извршних и ванпарничних предмета).

Дакле, **16%** парничних судија у три основна суда у Београду задужено је са **43%** од укупног броја парничних предмета свих 66 основних судова у Србији, док је 84% судија у свим преосталим основним судовима задужено са 57% парничних предмета.

○ **Виши судови** (укупно 25):

- Оптерећење грађанских судија у 25 виших судова у Србији – број нерешених (првостепених и жалбених) на крају 2022:
 - 139.061 на 250 судија, од тога:
 - 77.597 предмета на 44 парничне судије Вишег суда у Београду.

Дакле, мање од **18%** парничних судија у Бг вишем суду задужено је са **56%** од укупног броја парничних предмета свих виших судова у Србији (4.671 или 65,4% у првостепеној и 72.926 или 55,27% у другостепеној материји), док 82,4% парничних судија у преостала 24 виша суда у Србији решава 44,20% предмета.

С обзиром на изложено, Друштво судија сматра да је:

- **потребно да се повећа број судија, посебно у оним судовима који су најоптерећенији, и сходно томе и број осталих запослених.**
- **неопходно извршити анализу** која би, полазећи од Стратегије људских ресурса у правосудју за период 2022–2026 и извештаја о раду судија и броју предмета, као и од старосне структуре судија, времена у коме ће претежан део њих отићи у пензију, броја и временске динамике упражњених судијских места у наредној деценији, потребе за избором нових судија и расположивим и одговарајућим квалитетом кадра из кога се селекују судије, истражила квалитативне кораке који би морали бити предузети **да би било омогућено да се за судије бирају најквалитетнији и најстручнији правници и да се неравномерна оптерећеност судија сведе на разумну меру.**

С тим у вези, веома је важно имати у виду да:

- **Током наредне деценије у пензију одлази укупно 1.540 судија или 62%²** од укупног судијског кадра, јер је од броја од 2.503 судије који су 2022. ефективно обављали судијску функцију, старијих од 60 година било 571, а оних од 55-60 година 969.
- **Током наредних пет година у пензију одлази 770 судија (31%).**
- **Судије се у највећој мери бирају из реда судијских помоћника³ и од 2013. из реда**

² Судије одлазе у пензију са навршених 65 година живота, осим судија Врховног суда које могу да раде до 67 година.

³ Судијски помоћник је дипломирани правник са положеним правосудним испитом. Број судијских помоћника и приправника требало би да одговара броју судија, тако да у односу на укупан број судија број судијских помоћника не буде већи од 2/3, а да број приправника не буде већи од 1/3.

Крајем 2022 у судству је било 2500 судија и свега око 1675 судијских помоћника, само десетак приправника и 160 свршених полазника Правосудне академије, при чему се подразумева да они сви нити могу, нити треба

свршених полазника Правосудне академије

- Тренутно недостаје најмање 828 (33%) судијских приправника и помоћника
- Нема довољно заинтересованих за рад у судству, јер су услови лоши, не омогућавају решење основних егзистенцијалних потреба (нарочито стамбених), а перспектива неизвесна:
 - 1/3 запослених у судству прима плату приближну минималној – око 460 евра
 - Знатан број запослених ради
 - бесплатно - волонтерски (чак и правници, па и они са положеним правосудним испитом) и/или
 - на одређено време
 - материјални положај судија је неповољан и не привлачи младе јер, између осталог, иако је плата судији једини извор прихода, пошто судија не може да обавља ниједан други плаћени посао:
 - Плата судија у Србији (11.410 евра годишње) је међу најнижима у Европи (просечна годишња плата у Србији у 2020. износила је 8.471 евра). У реалним вредностима, незнатно мању плату од судија у Србији имају судије у свега три европске државе: у Северној Македонији (10.981 евра), Молдавији (10.041 евра) и Грузији (9.540 евра)⁴
 - Плата претежног дела судија (њих 1.777, то јест 71% од укупног броја од 2.510 судија; основних и прекршајних) је 1.300 евра, при чему је просечна плата у Србији крајем 2023. године износила 720 евра.
 - Пензије судија, које су од неодговарајућих судских плата мање чак за 40-50%, не могу да гарантују судијама независност и економску сигурност и не одговарају достојанству судијске функције и степену одговорности судијског посла.

Из наведеног произлази несумњив закључак да, ако материјални положај судија и запослених у судству (нарочито младих правника), и уопште њихов радноправни положај, не буде драстично унапређен неће бити ни квалитетних кандидата заинтересованих за судијску функцију. О томе говори и документ тела Европске уније - Европске мреже правосудних савета, [Привлачност судијске каријере](#), који садржи и одговоре Србије сагласне овом закључку.⁵

Пошто је неопходно **судијску функцију учинити пожељном**, Друштво судија предлаже да

да буду, изабрани за судије.

⁴ То међутим није случај са осталим независним институцијама у којима је плата значајно виша. На пример, плата повереника је 2.659 ЕУР, председника ДРИ 2.868 ЕУР, Омбудсмана 3.967 ЕУР (његовог заменика 3.471 ЕУР и асистента генералног секретара 1.592 ЕУР), судија Уставног суда 4.335 ЕУР, председника Уставног суда 4.955 ЕУР, Гувернера НБС 5.522 ЕУР. Притом, плате судија нису биле увећаване једнако са платама других државних службеника – само током периода 2017 – 2023. године, плате запослених у Министарству унутрашњих послова повећане су за 57,5%, а запослених у Војсци 70%, за разлику од судијских плата које се увећане за 44,5%.

⁵ [Привлачност судијске каријере](#), стране 50-52.

се направи план и одреде сукцесивни кораци и мере за његово спровођење:

- **Обезбеђивање материјалних гаранција независности следећим мерама:⁶**
 - Повећање плата судија тако да основица судијске зараде не може бити мања од просечне нето зараде запосленог у Републици Србији према последњем објављеном податку органа надлежног за послове статистике пре усвајања предлога буџета за наредну годину;
 - Увећање плате од 20% судији који обавља функцију у суду за који је изабран најмање десет година;
 - Повећање пензија тако да судија који се у тренутку остваривања права на пензију налази на судијској функцији непрекидно 20 година има пензију једнаку његовој последњој основној плати, с тим што не може бити већа од највише пензије у Републици Србији, утврђене у складу са посебним законом;
 - Омогућавање судијама који изгубе способност да обављају судијску функцију да остваре право на инвалидску пензију;
 - Повећање плата судијским сарадницима, судијским приправницима и административном особљу;
 - Омогућавање запосленима у правосуђу који имају најнижа примања да уз помоћ државе реше стамбено питање, на начин како је то омогућено припадницима Министарства унутрашњих послова и Војске Србије;
 - Уређење радноправног статуса судија законом;
 - Уређење радноправног статуса судијских сарадника, судијских приправника и административног особља засебним законом (измештањем из Закона о државним службеницима);
 - Убрзавање поступка израде и усвајања најављеног Закона о правосудној администрацији.
- **Јачање ефективности судства смањењем оптерећености и равномернијом оптерећеношћу бројем предмета следећим мерама:**
 - Повећањем броја судија, судијских помоћника, приправника и административног особља;
 - Изменама Закона о уређењу судова;
 - Изменама Закона о парничном поступку;
- **Уздржавање свих (политичара, медија, грађана) од напада, злонамерног коментарисања и ниподаштавања судија и судских одлука.**

⁶ Судије и тужиоци (по систематизацији која никад није попуњена, требало би да у систему буде 3.073 судија и 815 јавних тужилаца), заједно са свим осталим запосленим у судству (10.697) и у јавном тужилаштву (мање од 2.000) не чине ни 2,7% свих запослених у јавном сектору (607.067).

Стога укупне плате свих запослених у правосуђу, а нарочито само плате носилаца правосудних функција, имају занемарљив утицај на државни буџет, те повећање плата и пензија не би битно утицало на структуру буџета. Ствар је само у томе да ли постоји воља да се ојачају независност судства и самосталност тужилаштва.